O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
JAMOAT XAVFSIZLIGI
UNIVERSITETI

XALQARO XUSUSIY HUQUQ

Darslik

TOSHKENT

BBK – 67.4
X - 17

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti Kengashining 2024 yil 03-avgustdagi 12– sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 11-noyabrdagi “O‘quv-uslubiy hujjatlarni tasdiqlash, kelishuvga kiritish hamda o‘quv adabiyotlarini nashr etishga ruxsat berish to‘g‘risida”gi 429-sonli buyrug‘i bilan nashrga tavsiya etilgan

Mualliflar jamoasi:

y.f.d, prof. R.Dj.Ro‘ziyev	I, II boblar
y.f.d, prof. A.A.Muxammadiyev	III bob
y.f.d, prof. M.SH.Choriyev	IV bob (Sh.B. Norboyev bilan hammulliflikda)
y.f.d, prof. S.B.Babakulov	X bob
y.f.d, dots. Z.K.Babakulov	VII, VIII boblar (VIII bob A.Z. Mamadaliyev bilan hammulliflikda)
y.f.d, dots. M.T. Ahmedova	VI bob (U.R. Nizamedinxodjayev bilan hammualliflikda)
y.f.f.d, dots. O‘.M.Davletov	XII bob
y.f.f.d X.Saydvaliyeva	IX bob
y.f.d, dots. SH.Gaziyev	XI bob
y.f.f.d, dots. E.O.Xomidov	V bob

Xalqaro xususiy huquq. Darslik / Mualliflar jamoasi. M.X.Rustambayev umumiy tahriri ostida. – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, 2025. - 507 b.

Mazkur darslik Jamoat xavfsizligi universiteti yangi avlod darsliklari kompleks rejasi asosida hamda universitetda o‘qitiladigan “Xalqaro xususiy huquq” fani namunaviy o‘quv dasturi asosida tayyorlangan. Darslikda xalqaro xususiy huquqning mazmuni ochib berilgan, xalqaro xususiy huquqiy munosabatlar subyektlari, chet el elementi bilan murakkablashgan shartnomaviy va majburiyat- huquqiy munosabatlarning tartibga solinishi, xalqaro tashishlar, xalqaro oila va vorislik munosabatlari hamda xalqaro fuqarolik va iqtisodiy protsessual masalalar yoritilgan.

Darslik yurisprudensiya mutaxassisligi bo‘yicha ta’lim oluvchi kursantlar, talabalar, magistrantlar, shuningdek ilmiy izlanuvchilar hamda huquq sohasidagi mutaxassislar uchun mo‘ljallangan.

Taqrizchilar:

Imomov N.F.	yuridik fanlar doktori, professori
Xazratqulov O.T.	yuridik fanlar nomzodi, dotsent

© O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti, 2025

MUNDARIJA

I BOB. XALQARO XUSUSIY HUQUQ TUSHUNCHASI, PREDMETI, TUZILISHI, TAMOYILLARI, MANBALARI. XALQARO SHARTNOMALAR 5
1.1. Xalqaro xususiy huquq tushunchasi va tamoyillari 5
1.2. Xalqaro xususiy huquq predmeti 10
1.3. Xalqaro xususiy huquqning tuzilishi 15
1.4. Xalqaro xususiy huquqning manbalari 18
II bob yuzasidan nazorat savollari 47
II BOB. XALQARO XUSUSIY HUQUQDA KOLLIZION NORMALAR VA UMUMIY QOIDALAR 49
2.1. Kollizion norma tushunchasi 49
2.2. Kollizion normalarning turlari 52
2.3. Xalqaro xususiy huquqiy munosabatlarni tartibga solishda moddiy huquqiy normalar 53
2.4. Kollizion normalarning tatbiq etilishi 56
II bob yuzasidan nazorat savollari 62
III BOB. XALQARO XUSUSIY HUQUQ SUBYEKTLARI 63
3.1. Jismoniy shaxslarning huquqiy holati 63
3.2. O‘zbekiston Respublikasi fuqarolarining chet eldagi huquqiy holati 77
3.3. Yuridik shaxslar xalqaro xususiy huquqning subyekti sifatida Xalqaro iqtisodiy munosabatlarida yuridik shaxslarning ishtirok etishi 80
§. 3.5. Yuridik shaxsning huquq layoqati, qonuni va muayyan davlatga tegishliligini aniqlash 84
3.6. O‘zbekiston Respublikasida chet el yuridik shaxslarining huquqiy layoqati. Chet el yuridik shaxslarining O‘zbekiston Respublikasi hududida xo‘jalik faoliyatida ishtirok etish shakllari. O‘zbekiston Respublikasida chet el investitsiyasi ishtirokida korxonalarning huquqiy holati 91
3.7. Xalqaro xususiy huquqning subyekti sifatida davlat. Mulkiy munosabatlarning subyekti sifatida davlat 97

3.7. Davlat immuniteti (daxlsizligi) va uning turlari 102
III bob yuzasidan nazorat savollari 111
IV BOB. TASHQI IQTISODIY BITIMLAR 115
4.1. Tashqi iqtisodiy bitimlar tushunchasi 115
4.2. Bitimlarning mazmuniga nisbatan tatbiq qilinadigan huquq..... 121
4.3. Tashqi oldi-sotdi munosabatlari bo‘yicha xalqaro konvensiyalar.. 125
4.4. Namunaviy shartnomalar va savdo atamalari..... 134
IV bob bo‘yicha nazorat savollari..... 143
V BOB. XALQARO XUSUSIY HUQUQDA SHARTNOMADAN KELIB CHIQADIGAN MAJBURIYATLAR. ZARAR YETKAZGANLIK OQIBATIDA KELIB CHIQADIGAN MAJBURIYATLAR 144
5.1. Shartnomaga nisbatan huquq normalarini tanlash va qo‘llash 144
5.2.Chet el ishtirokidagi yuridik shaxsni tuzish to‘g‘risidagi shartnomaga nisbatan qo‘llaniladigan huquq 153
5.3. Qo‘llaniladigan huquqning amal qilish doirasi..... 162
5.4.Zarar yetkazish oqibatida kelib chiqadigan majburiyatlar 172
5.5. Iste’molchiga yetkazilgan zarar uchun javobgarlik va asossiz boylik ortirishdan kelib chiqadigan majburiyatlar 183
VI BOB. ERKIN IQTISODIY ZONALARNING HUQUQIY REJIMI..... 189
6.1. Erkin iqtisodiy zonalar tushunchasi va ularning yaratilish maqsadlari 189
6.2. Erkin iqtisodiy zonalarni tasniflashning nazariy jihatlari..... 195
6.3. Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatining jahon tajribasi va ular faoliyatini huquqiy tartibga solishning o‘ziga xos xususiyatlari 199
VI bob bo‘yicha nazorat savollari..... 215
VII BOB. XALQARO KO‘LAMDA YUK VA YO‘LOVCHI TASHISH 217
7.1. Xalqaro tashishlarni tashkil etish..... 217
7.2. Xalqaro temir yo‘l transporti 222
7.3. Xalqaro dengiz transporti 227
7.4. Xalqaro havo transporti 236

7.5. Avtomobil transportida xalqaro tashish 241
7.6. Xalqaro aralash yuk tashish 244
VII bob .yuzasidan nazorat savollari 246
VIII BOB INTELLEKTUAL MULKNI XULQARO-HUQUQIY HIMOYA QILISH 249
8.1. Xalqaro xususiy huquqda intellektual mulk obyektlarini himoya qilishning o‘ziga xosligi 249
8.2. Xalqaro xususiy huquqda mualliflik huquqi 253
8.3. Xalqaro xususiy huquqda sanoat mulki 288
8.4. Ixtiro, foydali model va sanoat namunalarini xalqaro-huquqiy muhofaza qilish 294
8.5. Shaxsiylashtirish vositalariga nisbatan huquqni xalqaro-huquqiy muhofaza qilish 300
VIII bob yuzasidan nazorat savollari 309
IX BOB. XALQARO XUSUSIY HUQUQDA OILA MUNOSABATLARINING HUQUQIY TARTIBGA SOLINISHI .. 310
9.1. Xalqaro xususiy huquqda nikoh va oilaviy munosabatlarining tartibga solishning o‘ziga xos xususiyatlari 310
9.2. Xalqaro xususiy huquqda nikoh tuzish va nikohdan ajralishning kollizion masalalari 319
9.3. Er va xotin o‘rtasidagi mulkiy munosabatlarning kollizion masalalari 339
9.4. Xalqaro xususiy huquqda bola huquq va manfaatlarining himoya qilinishi 351
IX bob yuzasidan nazorat savollari 367
X BOB. XALQARO XUSUSIY HUQUQDA VORISLIK MUNOSABATLARINING HUQUQIY TARTIBGA SOLINISHI .. 369
10.1. Xalqaro vorislik munosabatlarini kolizion-huquqiy tartibga solish 369
10.2. Vorislik munosabatlarini tartibga solish vositasi sifatida xalqaro shartnomalar 377
10.3. O‘zbekiston Respublikasida xalqaro xususiyatdagi vorislik munosabatlarini huquqiy tartibga solish 382

10.4. Xalqaro xususiyatdagi meros munosabatlarini soliqqa tortish masalalari 393
XI BOB. XALQARO XUSUSIY HUQUQDA MEHNAT MUNOSABATLARI 398
11.1. Mehnat munosabatlarini xalqaro huquqiy tartibga solishning umumiy masalalari 398
11.2. Mehnat munosabatlarini xalqaro huquqiy tartibga solishda kolliziyaviy masalalar 406
11.3. O‘zbekiston Respublikasi fuqarolarining chet eldagi mehnat faoliyatini tartibga solish qonunchilik asoslari 414
11.4. O‘zbekiston Respublikasida xorijiy fuqarolar mehnat faoliyatini huquqiy ta’minlanishi 422
XII BOB. XALQARO XUSUSIY HUQUQDA NIZOLARNI SUD TARTIBIDA KO‘RIB CHIQISH. XALQARO XUSUSIY HUQUQQA OID NIZOLARNI XALQARO TIJORAT ARBITRAJI TOMONIDAN HAL ETISH 436
12.1. Xalqaro fuqarolik protsessi tushunchasi 436
12.2. Chet davlat huquqi mazmunini belgilash 443
12.3. Xalqaro sudlovga tegishlilik va prorogatsion bitimlar 448
12.3. Sud topshiriqlari va sud topshiriqlarini bajarish 466
12.4. Chet el sudlari qarorlarini tan olish va ijro etish 472
12.5. Xalqaro tijorat arbitraji tushunchasi va turlari 479
12.6. Xalqaro tijorat arbitrajlari faoliyatining xalqaro-huquqiy tartibga solinishi 481
12.7. Arbitraj bitimi tushunchasi va mohiyati 484
GLOSSARIY 487
TAVSIYA ETILADIGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI 497
Normativ-huquqiy hujjatlar: 497
Asosiy adabiyotlar (Darsliklar): 500
Qo‘shimcha adabiyotlar (o‘quv-qo‘llanma, o‘quv-uslubiy qo‘llanma va alohida mavzularga tegishli kitoblar): 501
Xorijiy (chet tilidagi) adabiyotlar: 502

RO‘ZIYEV R.DJ. y.f.d, prof.
MUXAMMADIYEV A.A. y.f.d, prof.
CHORIYEV M.SH. y.f.d, prof.
BABAKULOV S.B. y.f.d, prof.
BABAKULOV Z.K. y.f.d, dots.
AHMEDOVA M.T. y.f.d, dots.
DAVLETOV O‘.M. y.f.f.d, dots.
SAYDVALIYEVA X. y.f.f.d.
GAZIYEV SH. y.f.d, dots.
XOMIDOV E.O. y.f.f.d, dots.

XALQARO XUSUSIY HUQUQ

Darslik

Texnik muharrir: Murakayeva Z.I.
Korrektor: Odilova F.K.

Bosishga ruxsat etildi 24.06.2025. Buyurtma. № 540 Format 60x84/16
Times New Roman garniturasi bilan raqamli bosma usulda bosildi.
Hajmi 31,75 b.t. Adadi 30 nusxa

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti bosmaxonasi